

บทวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของสื่อการสอนระหว่างสื่อวีดิทัศน์กับภาพพลิก
ในด้านความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอดและทักษะการให้นมมารดาของสตรีหลังคลอด*

COMPARATIVE STUDY ON THE EFFECTIVENESS OF TWO TEACHING MEDIAS: USE OF
VIDEO AND USE OF FLIP CHART INSTRUCTIONS ON THE KNOWLEDGE OF POSTPARTUM
WOMEN FOR POSTPARTUM PRACTICES AND BREASTFEEDING SKILLS

มัทนา สังวาลย์ **

นิตยา โรจนนรินทร์กิจ ***

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงกึ่งทดลองครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด ทักษะการให้นมมารดาของสตรีหลังคลอด และประเมินคุณภาพของสื่อการสอน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์กับกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยภาพพลิก กลุ่มตัวอย่าง คือ สตรีหลังคลอดในหอผู้ป่วยสูติกรรมโรงพยาบาล รามาธิบดี จำนวน 100 คนโดยสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบกลุ่มละ 50 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ กลุ่มเปรียบเทียบได้รับการสอนด้วยภาพพลิก ทั้ง 2 กลุ่มได้รับการ ทดสอบความรู้ ด้วยแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหลังคลอดและแบบประเมินทักษะการให้นมมารดา ทั้งก่อนสอน (pre-test) และหลังสอน (post-test) รวมทั้งตอบแบบประเมินคุณภาพของสื่อวีดิทัศน์กับภาพพลิก วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติบรรยาย เปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างกลุ่มด้วยไคแอสควร์ เปรียบเทียบคะแนนความรู้ และทักษะระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่มด้วยสถิติที เปรียบเทียบคะแนนประเมินคุณภาพ ของสื่อวีดิทัศน์และภาพพลิกระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่าคะแนนความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอดและทักษะการให้นมมารดาเมื่อเปรียบเทียบ ก่อนสอนและหลังสอนภายในกลุ่มทั้ง 2 วิธีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ด้านคุณภาพของสื่อ วีดิทัศน์ดีกว่าภาพพลิกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อเปรียบเทียบ คะแนนความรู้เรื่องการปฏิบัติ ตัวหลังคลอดและทักษะการให้นมมารดาระหว่างการสอนผู้ป่วย ทั้ง 2 วิธี ไม่มีแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ p-value >.05

จากการศึกษาครั้งนี้เสนอแนะว่ารูปแบบการสอนทั้งสองวิธีได้ผลไม่แตกต่างกันแต่การสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ มีคุณภาพดีกว่าภาพพลิก

คำสำคัญ: สื่อวีดิทัศน์/ สื่อภาพพลิก/ การปฏิบัติตัวหลังคลอด/ ทักษะการให้นมมารดา/ สตรีหลังคลอด

ผู้รับผิดชอบหลัก: มัทนา สังวาลย์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

* ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากโครงการพัฒนาศักยภาพประชากรไทย ประจำปี 2554

** พยาบาล หอผู้ป่วยพิเศษสูติ-นรีเวชฯ งานการพยาบาลสูติ-นรีเวชวิทยา ฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

*** หัวหน้างานการพยาบาลสูติ-นรีเวชวิทยา ฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

ABSTRACT

This quasi-experimental research aims to compare the scores of the knowledge for postpartum practices and breastfeeding skills, and to assess the quality of videotape and the flip chart. One hundred purposively sampling were selected from the postpartum women in the obstetric ward at Ramathibodi Hospital. All sample were equally classified into 2 groups, 50 postpartum women for the experimental group and the rest for the comparison group. Both groups answered self-administered questionnaire before and after learning about knowledge of postpartum practices, breastfeeding skills including the quality of videotape and flip chart. The experimental group received education by video instructions while the comparison group received education by flip chart. Data were analyzed using descriptive statistics, chi square test and t-test. The results showed that the average scores of the postpartum practices and breastfeeding skills after receiving education within both group were significantly increased than those before, at the level of .001. The experimental group had significantly higher mean of satisfaction scores of the quality of video media than the comparative group at the level of $< .001$. The average scores of the postpartum practices and breastfeeding skills between two medias were no significantly at the level of p-value .05. This study suggests that the two teaching medias are helpful for postpartum women, however the quality of video media is better than the flip chart.

Keywords: video instructions, flip chart, postpartum practices, breastfeeding skills, postpartum women

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หอผู้ป่วยสูติกรรมเป็นหน่วยงานที่ให้การดูแลมารดาและทารกหลังคลอดเพื่อให้สุขภาพมารดา กลับคืนสู่สภาพปกติ ทารกมีสุขภาพแข็งแรง ดังนั้นการให้คำแนะนำมารดาหลังคลอดจึงเป็นภาระงานที่สำคัญอย่างยิ่งของพยาบาล หลังคลอดเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนจำหน่าย (Craven & Himle, 2007) สตรีหลังคลอดโดยเฉพาะครรภ์แรกมักจะพร่องความรู้ ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรและการดูแลตนเองที่บ้าน ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหลังคลอดและวิธีการเลี้ยงดูบุตรเมื่อไปอยู่บ้าน วิธีการดูแลเต้านมและแผลฝีเย็บ (สุภาวดี เครือโชติกุล และ สุภาพ ไทยแท้, 2547) อีกทั้งยังมีความเชื่อในการแพทย์พื้นบ้านอยู่ในระดับมากซึ่งมี

ผลต่อการปฏิบัติกิจกรรมและแบบแผนของสตรี หลังคลอด ได้แก่การใช้ยาสมุนไพรต้องเหล้า การงดอาหารแสลง ส่งผลให้มีพฤติกรรมดูแลหลังคลอดที่ไม่เหมาะสม เสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด (จินตนา ศรีสุพัตพงษ์, 2550) นอกจากนี้สตรีหลังคลอดบางส่วนยังยึดติดกับความเชื่อเก่าๆ โดยมีการดาและญาติเป็นผู้แนะนำพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งบางอย่างไม่ควรปฏิบัติ เช่น ไม่ให้รับประทานไข่ เชื่อว่าจะทำให้เกิดอาการคันแผล แผลไม่ดี แผลในโพรงมดลูกหายช้า (จารุวรรณ ก้าวหน้าไกล, พร้อมจิตร ห่อนบุญเหิม, ยุพาพัคตร์ รักมณีวงศ์, อรัญญา ทองก้อน และอัจฉรา ชัยชาญ, 2555) ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของพยาบาลในหอผู้ป่วยหลังคลอดที่จะต้องให้ความรู้

เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของมารดา การเลี้ยงบุตร วิธีการให้นมมารดา ตลอดจนอาการผิดปกติของมารดาและทารกอย่างถูกต้อง การให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหลังคลอดและทักษะการให้นมมารดา จะทำในวันที่ 2 หรือ 3 หลังคลอด จากการศึกษาของ Ament (1990) พบว่า 24 ชั่วโมงแรกหลังคลอด เป็นระยะ Taking-in ของสตรี หลังคลอดจะสนใจในด้านการดูแลตนเอง เช่น เรื่องการรับประทานอาหาร การพักผ่อน และการฟื้นฟูสุขภาพกายหลังคลอดยังไม่สนใจบทบาทการเป็นมารดา หลังคลอด 1 วันไปแล้วจะเข้าสู่ระยะ Taking-hold สตรีหลังคลอดจะสนใจการดูแลตนเองและเริ่มมีความรับผิดชอบในบทบาทของการเป็นมารดาและพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่

วิธีการให้ความรู้กับสตรีหลังคลอดมีหลายวิธี และสามารถเลือกใช้สื่อการสอนได้หลายประเภท เดิมหอผู้ป่วย สุนัขกรมใช้ภาพพลิกเป็นสื่อการสอน ให้ความรู้สตรีหลังคลอดเป็นรายกลุ่มโดยใช้พยาบาลวิชาชีพซึ่งการให้ความรู้เป็นรายกลุ่มของพยาบาล แต่ละคนรายละเอียดอาจจะไม่เหมือนกันเนื่องจาก ความรู้ความสามารถและทักษะของพยาบาลแตกต่างกัน ในบางวันที่มีภาระงานด้านอื่นมากต้องเร่งรีบในการสอนอาจจะต้องรายละเอียดบางอย่างออก ทำให้ สตรีหลังคลอดอาจได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน และบางเรื่องที่สอนไม่สามารถแสดงเป็นภาพได้ชัดเจนเช่น ท่าให้นมบุตร วิธีการบีบเก็บน้ำนม การบริหารร่างกายหลังคลอด ส่วนการสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์ สามารถแสดงภาพเคลื่อนไหวได้ จากการศึกษาของณัฐนันท์ เกตุภาค, วิลาวัณย์ พิเชียรเสถียร และ อาริวรรณ กลั่นกลิน (2554) พบว่าการให้ข้อมูลโดยใช้สื่อวีดิทัศน์มีผลทำให้ผู้ป่วยมีความรู้และปฏิบัติการ ป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาลได้ถูกต้องเพิ่มขึ้น เนื่องจากสื่อวีดิทัศน์ให้ภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบที่เหมือนจริงเหมาะกับเนื้อหาที่ต้องการ

นำเสนอในลักษณะการเคลื่อนไหวจึงเป็นสื่อที่เหมาะสมแก่การชักจูงและช่วยผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงพัฒนาสื่อการสอนด้วยวีดิทัศน์นำเสนอเนื้อหาในหลายรูปแบบผ่านตัวอักษรภาพ ภาพเคลื่อนไหว เสียงที่จะช่วยกระตุ้นประสาทสัมผัสหลายๆ ด้าน ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน ช่วยในการเผยแพร่ความรู้ ประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติสู่สตรีหลังคลอด ได้อย่างสมบูรณ์ กระตุ้นความสนใจ และง่ายต่อการเข้าใจของสตรีหลังคลอดช่วยในการเผยแพร่ความรู้ ได้ครบถ้วนอย่างเป็นรูปธรรม เกิดความคิดรวบยอดได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นทำให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ แต่การสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์ก็ยังมีข้อจำกัดเนื่องจากสตรีหลังคลอดไม่สามารถซักถามข้อสงสัยได้ทันทีที่ต้องการ ซึ่งต่างจากการสอนด้วยภาพพลิก ผู้วิจัยจึงต้องการเปรียบเทียบผลของการสอนทั้ง 2 วิธี ทั้งในด้านความรู้และทักษะการให้นมมารดาของสตรีหลังคลอด คุณภาพของสื่อการสอน เพื่อให้ได้สื่อการสอนที่เหมาะสมสำหรับสตรีหลังคลอด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เปรียบเทียบคะแนนความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอดและทักษะการให้นมมารดาของสตรีหลังคลอดระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์กับกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยภาพพลิก
2. เปรียบเทียบคะแนนความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอดและทักษะการให้นมมารดาของสตรีหลังคลอดภายในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์และกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยภาพพลิก
3. ประเมินคุณภาพของสื่อการสอนของสตรีหลังคลอด ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์กับกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยภาพพลิก

สมมติฐานการวิจัย

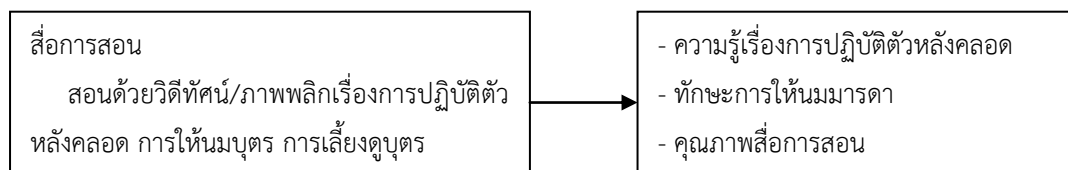
1. คะแนนความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด และทักษะการให้นมมารดาของสตรีหลังคลอดกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยภาพพลิก

2. คะแนนความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด และทักษะการให้นมมารดาของสตรีหลังคลอดภายในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์และกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยภาพพลิก หลังสอนสูงกว่าก่อนการสอน

3. คะแนนคุณภาพของสื่อการสอนของสตรีหลังคลอดกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยภาพพลิก

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยนี้ นำแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Adult learning) โดยผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีถ้าตรงกับความต้องการและความสนใจ (นที เกื้อกูลกิจการ, 2541) การสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารสูง มีทั้งภาพ สี และเสียง ดึงดูดความสนใจได้เป็นอย่างดี สามารถใช้สอนสาธิตเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติกิจกรรมแสดงขั้นตอนได้อย่างชัดเจน (สมฤทัย บุญชูดวง, วิจารณ์ จุฑาสันติกุล, อาภาพรณ จันทโรกรและวิรัตน์ วตินวงศ์, 2555) เนื้อหาจากสื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นจะเป็นสิ่งเร้าตามกระบวนการเรียนรู้ ที่กระตุ้นให้เกิดความคิดวิเคราะห์ ส่งเสริมให้ผู้ป่วยสามารถดูแลตนเองและบุตรได้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ สตรีหลังคลอดครั้งแรกที่มา รับการรักษาในหอผู้ป่วยสูติกรรมโรงพยาบาล รามาธิบดี ในปี พ.ศ.2554 มี สตรีคลอดทางช่องคลอด 826 ราย ผ่าตัดคลอด 716 ราย รวม 1,542 ราย

กลุ่มตัวอย่าง คือ สตรีหลังคลอดที่มา รับการรักษาในหอผู้ป่วยสูติกรรมโรงพยาบาลรามาธิบดี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2555 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2556 จำนวน 100 คน การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้คำนวณขนาดอิทธิพล (effect size) โดยใช้สูตรของ Glass (Glass, McGaw & Smith,

1981) จากงานวิจัยเรื่องผลของการสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์ต่อความรู้และทักษะการปฏิบัติกรพยาบาล ในห้องคลอดของนักศึกษาพยาบาล (ศศิกานต์ กาละ, สุนันทา ยังวนิชเศรษฐ และ โสเพ็ญ ชูवाल, 2551) ได้ขนาดอิทธิพล 0.79 นำไปเปิดตารางคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ Cohen (1988) ที่ขนาดอิทธิพล (d) = .70 อำนาจการทดสอบ (Power of the test) = .80 ระดับความคลาดเคลื่อน (α -one-tailed) = .01 จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 42 คน เพื่อทดแทนการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง จึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่มละ 20% (Attrition rate) เป็นกลุ่มละ 8 ราย ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลกลุ่มละ 50 ราย

คุณสมบัติกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นสตรีหลังคลอดครั้งแรกคลอดทางช่องคลอดหรือผ่าตัดคลอดไม่มี

ภาวะแทรกซ้อนที่ทำให้ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้ เช่น มารดามีภาวะความดันโลหิตสูง ตกเลือดหลังคลอด สตรีที่คลอดทางช่องคลอดในโรงพยาบาลรามารามิบัติจะให้สตรีหลังคลอดดูแลบุตรด้วยตนเอง 24 ชั่วโมง หลังคลอด ส่วนผ่าตัดคลอดจะให้สตรีหลังคลอดดูแลบุตรด้วยตนเอง 48 ชั่วโมงหลังคลอด ไม่มีข้อห้ามในการให้นมมารดาและห้วนมปกติ ทารกมีสุขภาพแข็งแรง น้ำหนักมากกว่า 2500 กรัม ไม่มีปัญหาในการดูดนมมารดา เช่น ภาวะล้นติด

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน

1. สื่อวีดิทัศน์/ ภาพพลิก เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด การให้นมมารดาและการเลี้ยงดูบุตร

2. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหลังคลอด การให้นมมารดาและการเลี้ยงดูบุตรผู้วิจัยสร้างขึ้น มีจำนวนข้อคำถาม 22 ข้อ เป็นแบบเลือกคำตอบ 4 ตัวเลือกโดยมีข้อถูกเพียงข้อเดียว คิดเป็นข้อละ 1 คะแนน คะแนนเต็ม 22 คะแนน นำไปทดลองใช้กับสตรีหลังคลอดครรภ์ที่ห่อผู้ป่วยสูติกรรมจำนวน 10 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .76

3. แบบประเมินทักษะการให้นมมารดาผู้วิจัยสร้างขึ้น นำไปทดลองใช้กับสตรีหลังคลอดครรภ์ที่ห่อผู้ป่วยสูติกรรม จำนวน 10 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .80 กรณีปฏิบัติได้ ให้ 1 คะแนน ปฏิบัติไม่ได้ให้ 0 คะแนน โดยประเมิน ทักษะการให้นมมารดา ดังนี้

3.1 ทำให้นม (4 key signs of good position) ประเมิน 4 ข้อ คือ 1) ลูกตัวตรงคอไม่บิด 2) ลูกหันเข้าหาเต้านมแม่ 3) ลำตัวลูกชิดกับแม่ 4) ตัวลูกได้รับการรองรับทั้งตัว

3.2 การประเมินลักษณะการอมห้วนม (4 key signs of good attachment) ประเมิน 4 ข้อ

คือ 1) เห็นลานนมด้านบนมากกว่าด้านล่าง 2) ลูกปากอ้ากว้างแนบสนิทกับเต้านมแม่ 3) ริมฝีปากล่างบานออกคล้ายปากปลา 4) คางลูกแนบชิดเต้านม

3.3 การประเมินวิธีการให้นมลูกโดยประเมิน 3 ข้อ คือ 1) แม่สามารถนำห้วนมเข้าริมฝีปากลูกเพื่อกระตุ้นให้ลูกอ้าปาก 2) เคลื่อนลูกเข้าหาห้วนมขณะลูกอ้าปาก 3) สามารถถ่มทำไต่ทำหนึ่งโดยไม่มีการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่

4. แบบประเมินคุณภาพของสื่อวีดิทัศน์ และภาพพลิก มีจำนวนข้อคำถาม 8 ข้อ คือ ความชัดเจนของเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหา ความชัดเจนของภาพประกอบ ความชัดเจนของเสียง การกระตุ้นการเรียนรู้ ความง่ายต่อการเข้าใจ ความเหมาะสมของเวลา และความพึงพอใจในภาพรวม วัดด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือความพึงพอใจมากที่สุด (คะแนน = 5) มาก (คะแนน = 4) ปานกลาง (คะแนน = 3) น้อย (คะแนน = 2) น้อยที่สุด (คะแนน = 1) นำไปทดลองใช้กับสตรีหลังคลอดที่ห่อผู้ป่วยสูติกรรมจำนวน 10 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .90

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติเฉพาะเจาะจง จับผลากวิธีการสอน ได้เป็นการสอนด้วยภาพพลิกก่อนเป็นกลุ่มเปรียบเทียบโดยผู้วิจัยเป็นผู้สอน เป็นรายกลุ่ม เก็บข้อมูลจนครบ 50 ราย หลังจากนั้นเป็นการสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์เป็นรายกลุ่มโดยผู้วิจัยสรุปประเด็นและเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้ซักถามหลังจากดูสื่อวีดิทัศน์เสร็จสิ้นแล้ว เก็บข้อมูลต่อเป็นกลุ่มทดลองจนครบ 50 ราย ใช้เวลาในการสอน 35 นาที ในวันที่ 2 - 3 วันหลังคลอด ทั้ง 2 กลุ่ม

2. ให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มตอบแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตัวหลังคลอด (pre-test) ด้วยตนเองและได้รับการประเมินทักษะ

การให้นมมารดาด้วยแบบประเมินทักษะการให้นมมารดาโดยผู้วิจัยในวันที่ 1 สำหรับสตรีที่คลอดทางช่องคลอด ในวันที่ 2 สำหรับสตรีที่ผ่าตัดคลอด

3. ให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มตอบแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตัวหลังคลอด (post-test) ด้วยตนเอง และตอบแบบประเมินคุณภาพของสื่อวีดิทัศน์ หรือภาพพลิกหลังได้รับการสอนในวันที่ 2-3 หลังคลอด

4. กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มได้รับประเมินทักษะการให้นมมารดาด้วยแบบประเมินทักษะการให้นมมารดาหลังได้รับการสอนในวันที่ 2 – 3 หลังคลอด

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของสตรีหลังคลอดกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ (กลุ่มทดลอง) กับ กลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยภาพพลิก (กลุ่มเปรียบเทียบ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	กลุ่มทดลอง (n = 50)		กลุ่มเปรียบเทียบ (n = 50)		χ^2	p- value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
อาชีพ					9.749	.083
รับราชการ รัฐวิสาหกิจ	11	22	7	14		
รับจ้าง	24	48	23	46		
แม่บ้าน นักศึกษา	8	16	9	18		
ธุรกิจส่วนตัว	7	14	11	22		
การศึกษา					10.793	.056
ประถม มัธยมต้น	20	40	26	52		
มัธยมปลาย ปวช ปวส						
ปริญญาตรี ขึ้นไป	30	60	24	48		
การคลอด					.640	.424
คลอดทางช่องคลอด	23	46	27	54		
ผ่าตัดคลอดทางหน้าท้อง	27	54	23	46		
ประสบการณ์การเลี้ยงทารก					1.169	.280
ไม่เคย	32	64.0	37	74.0		
เคย	18	36.0	13	26.0		

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติบรรยาย เปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างกลุ่มด้วยไคแสควร์ เปรียบเทียบคะแนนความรู้และทักษะระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่มด้วยสถิติที่เปรียบเทียบคะแนนประเมินคุณภาพของสื่อวีดิทัศน์ และภาพพลิกระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล เลขที่โครงการ ID 10-55-25ว

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของสตรีหลังคลอดกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ (กลุ่มทดลอง) กับ กลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยภาพพลิก (กลุ่มเปรียบเทียบ) (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	กลุ่มทดลอง		กลุ่มเปรียบเทียบ		x ²	p- value
	(n = 50)		(n = 50)			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ขณะตั้งครรภ์ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับ						
การปฏิบัติตัวหลังคลอด	27	54.0	26	52.0	.404	.841
การเลี้ยงดูบุตร	33	66.0	26	52.0	2.026	.155
การให้นมบุตร	32	64.0	28	56.0	.667	.414
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	t	p- value
อายุ	26.86	6.101	28.08	6.074	1.292	.524
น้ำหนักทารกแรกเกิด	2991.40	489.03	3030.80	370.71	1.438	.487

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ p-value >.05 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด คะแนนทักษะการให้นมมารดา คะแนนประเมินคุณภาพของสื่อวีดิทัศน์และภาพพลิกระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

	กลุ่มทดลอง (n = 50)		กลุ่มเปรียบเทียบ (n = 50)		t	p- value
	mean	SD	mean	SD		
ความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด						
ก่อนสอน	15.18	2.29	14.78	2.51	.732	.407
หลังสอน	20.48	1.36	20.68	1.39	-.727	.469
ทักษะการให้นมมารดา						
ก่อนสอน	3.48	1.71	3.12	1.41	1.151	.253
หลังสอน	10.68	.55	10.86	0.54	-1.657	.101
การประเมินคุณภาพของสื่อ						
การสอน	4.43	0.47	3.35	0.28	13.96	.000

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด คะแนนทักษะการให้นมมารดา ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ p-value >.05 และเปรียบเทียบ ความพึงพอใจของสตรีหลังคลอดระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่ามีระดับความพึงพอใจแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ p-value < .001 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด คะแนนทักษะการให้นมมารดาก่อนสอน และหลังสอนภายในกลุ่มระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ

ตัวแปร	mean	SD	t	p- value
ความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด กลุ่มทดลอง (n = 50)				
ก่อนสอน	15.18	2.29	-21.98	.000
หลังสอน	20.48	1.36		
ทักษะการให้นมมารดา กลุ่มทดลอง (n = 50)				
ก่อนสอน	3.48	1.71	-28.72	.000
หลังสอน	10.68	.55		
ความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด กลุ่มเปรียบเทียบ (n = 50)				
ก่อนสอน	14.78	2.51	-26.17	.000
หลังสอน	20.68	1.39		
ทักษะการให้นมมารดา กลุ่มเปรียบเทียบ (n = 50)				
ก่อนสอน	3.12	1.41	-34.74	.000
หลังสอน	10.68	.54		

ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด คะแนนทักษะการให้นมมารดาก่อนสอนและหลังสอนภายในกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p\text{-value} < .001$ ดังตารางที่ 3

สรุปและอภิปรายผล

กลุ่มทดลองมีอาชีพรับราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจร้อยละ 22 รับจ้าง ร้อยละ 48 แม่บ้าน และนักศึกษาร้อยละ 16 ทำธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 14 การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 40 ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 60 คลอดทางช่องคลอด ร้อยละ 46 ผ่าตัดคลอด ร้อยละ 54 ไม่เคยมีประสบการณ์การเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 64 เคยมีประสบการณ์การเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 36 ขณะตั้งครรภ์ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหลังคลอด ร้อยละ 54 การเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 66 การให้นมบุตร ร้อยละ 64 อายุเฉลี่ย 26.86 ปี (SD = 6.101) น้ำหนักบุตรเฉลี่ย 2991.40 กรัม (SD = 489.03) กลุ่มเปรียบเทียบ มีอาชีพรับราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 14 รับจ้างร้อยละ 46 แม่บ้านและนักศึกษา ร้อยละ 18 ทำธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 22 การศึกษา

ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 52 ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 48 คลอดทางช่องคลอดร้อยละ 54 ผ่าตัดคลอด ร้อยละ 46 ไม่เคยมีประสบการณ์การเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 74 เคยมีประสบการณ์การเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 26 ขณะตั้งครรภ์ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหลังคลอด ร้อยละ 52 การเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 52 การให้นมบุตร ร้อยละ 56 อายุเฉลี่ย 28.08 ปี (SD = 6.074) น้ำหนักบุตรเฉลี่ย 3030.80 กรัม (SD = 370.71) เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคล ทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p\text{-value} > .05$ (ตารางที่ 1)

จากการศึกษาผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการสอน พบว่า คะแนนความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอดและทักษะการให้นมมารดาระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับการศึกษาของ

พัชรารณ วิริยะประสพโชค และ ศิลปะ ไชยจันทร์ (2555) ที่พบว่าการสอนญาติผู้ป่วยโรคต่อกระจก เรื่องการเช็ดตา การหยอดตาหลังผ่าตัด จากการใช้ สื่อวีดิทัศน์ช่วยสอนไม่มีความแตกต่างกับพยาบาล สอน เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบความรู้และการ ประเมินทักษะการให้นมมารดาก่อนและหลังการ สอนทั้ง 2 วิธี พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ สอดคล้องกับการศึกษาของ เสาวลักษณ์ ศรีทิพย์ และพรทิพย์ ชิวะพัฒน์ (2553) ที่พบว่าความรู้ เกี่ยวกับการตรวจเต้านมด้วยตนเองของสตรีใน โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครก่อนและหลัง ได้รับโปรแกรมการสอนการตรวจเต้านมด้วยตนเอง ด้วยการดูวีดิทัศน์เรื่องการตรวจเต้านมด้วยตนเองมี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากการ สอนโดยผู้วิจัยหรือผู้ช่วยวิจัยด้วยการใช้ภาพ พลิกลักษณะการปฏิบัติสัมพัทธ์ สามารถกระตุ้นความ สนใจของผู้เรียนให้ติดตามเนื้อหาและซักถามข้อ สงสัยได้ตลอดช่วงเวลาของการสอน ส่วนการสอน โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ ที่ผลิตขึ้นเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ ในการสื่อสารสูง สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ป่วย ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการศึกษาของสมฤทัย บุญชูดวง, วิภารัตน์ จุฑาสันติกุล, อำพรธณ จันทโรกร และ วิรัตน์ วคินวงศ์ (2555) พบว่าสื่อวีดิทัศน์มีทั้ง ภาพ สี และเสียงประกอบเป็นสิ่งเร้าที่ผ่านการสัมผัส ทางตาและทางหูช่วยให้เกิดการเรียนรู้และจดจำได้ดี ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้บทเพลงคาราโอเกะ สร้างเป็นสื่อวีดิทัศน์ ในเรื่องที่ซับซ้อนยากต่อความ เข้าใจ คือเรื่องการรักษาผู้ป่วยโรคหัวใจและ หลอดเลือดในงานวิจัยของกันตพรและคณะพบว่า สื่อวีดิทัศน์คาราโอเกะที่สร้างขึ้นเป็นการสร้าง แรงจูงใจให้นักศึกษาทบทวนบทเรียน มีการรับรู้ที่ไว เข้าใจได้รวดเร็วมีปฏิภานหรืออารมณ์ร่วมกับเรื่อง นั้นๆ ไม่เบื่อหน่าย กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ดี (กันตพร ยอดไชย, อารีย์วรรณ อ่วมธานี และวิฑูรย์

สังฆรักษ์, 2550) ในด้านคะแนนทักษะการให้นม มารดา การสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์และภาพพลิกไม่ แตกต่างกัน สตรีหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่มได้รับการ ฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลรามธิบดีจำนวน 39 คน (ร้อยละ 79) ในกลุ่มทดลอง และจำนวน 38 คน (ร้อยละ 76) ในกลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งจะได้รับการ สอนเรื่องการให้นมบุตรแล้วจากหน่วยฝากครรภ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 11 คนในกลุ่มทดลอง และ จำนวน 12 คนในกลุ่มเปรียบเทียบ ฝากครรภ์ที่ คลินิกไม่ได้รับการสอนเรื่องการให้นมบุตรมาก่อน นอกจากนี้สตรีหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่มยังได้รับการ สอนทักษะการให้นมมารดาตั้งแต่หลังคลอดบุตรเป็น รายบุคคลจากเจ้าหน้าที่พยาบาลเนื่องจากการดู กระจุนนมแม่โดยเร็ว ดูดบ่อยและดูดถูกวิธีมีส่วน ช่วยให้ผู้สตรีหลังคลอดประสบความสำเร็จในการ ให้นมมารดาจึงทำให้คะแนนทักษะการให้นมมารดา ไม่แตกต่างกันไม่ว่าจะได้รับการสอนด้วยวิธีใด

เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพของสื่อการสอน ระหว่างกลุ่มทดลองและภาพพลิกพบว่าคะแนน ประเมินคุณภาพของสื่อวีดิทัศน์กับภาพพลิก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในด้าน เนื้อหาชัดเจน ครบคลุม ภาพและเสียงประกอบ ชัดเจน การกระตุ้นการเรียนรู้ และง่ายต่อการเข้าใจ สอดคล้องกับการศึกษาของสุธัญญา นวลประสิทธิ์, พวงเพชร วุฒิพงศ์ และ กษิรา จันทรมณี (2553) ที่ พบว่าการใช้สื่อวีดิทัศน์ ประกอบการสอนช่วยให้ ผู้เรียนเห็นภาพหรือการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นอย่าง ชัดเจนส่งผลให้ผลการเรียนรู้หรือผลสัมฤทธิ์ของการ เรียนรู้เพิ่มขึ้นได้ ต่างจากภาพพลิกซึ่งไม่มีคุณสมบัติ ดังกล่าวและการให้ความรู้โดยพยาบาลจะแตกต่างกันไปตามความรู้ความสามารถและทักษะของแต่ละ บุคคลอาจจะทำให้ผู้ป่วยได้รับข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน และข้อมูลบางอย่างไม่สามารถอธิบายได้ชัดเจนด้วย ภาพพลิก

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าคะแนนความรู้ และทักษะการให้นมมารดาของการสอนทั้งสองวิธี ได้ผลไม่แตกต่างกัน แต่สื่อวีดิทัศน์มีคุณภาพดีกว่า ภาพพลิก การใช้สื่อวีดิทัศน์จึงเป็นรูปแบบการสอน แบบหนึ่งที่ใช้สอนสตรีหลังคลอดได้

ข้อจำกัดของงานวิจัย

การเลือกลำดับวิธีสอนโดยใช้การจับฉลาก ผลการจับฉลากได้เป็นการเก็บข้อมูลโดยการสอน ด้วยภาพพลิกก่อนจนครบ 50 ราย หลังจากนั้นเก็บ ข้อมูลการสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์ต่อจนครบ 50 ราย เพื่อเป็นการลดการปนเปื้อนของกลุ่มตัวอย่าง แต่ การเก็บข้อมูลวิจัยโดยผู้วิจัยอาจเกิดการ Bias ได้ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลโดยใช้ผู้อื่น เป็นผู้ช่วยเก็บข้อมูล

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัย

สตรีหลังคลอดแสดงความคิดเห็นว่าใช้เวลา ในการสอนทั้ง 2 วิธีนานเกินไปอาจทำให้ผู้ป่วยเกิด ความเบื่อหน่าย หรือความสนใจลดลง เนื้อหาของสื่อ การสอนที่จัดทำขึ้นมีทั้งหมด 3 ตอน ประกอบด้วย เรื่องการปฏิบัติตัวของมารดาหลังคลอด การให้นม บุตรและการเลี้ยงดูบุตรซึ่งใช้เวลาในการสอนนาน 35 นาที เสนอแนะว่าควรแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอน โดยสอนเรื่องการให้นมบุตรในวันที่ 2 หลัง คลอด พร้อมกับให้ผู้ป่วยลองฝึกทักษะการให้นมบุตร โดยพยาบาลให้การช่วยเหลือในการจัดทำให้นม ส่วน การสอนเรื่องการปฏิบัติตัวของมารดาหลังคลอดและ การเลี้ยงดูบุตร ควรสอนในวันที่ 3 หลังคลอดหรือ ก่อนจำหน่าย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรพัฒนาสื่อการสอนในลักษณะอื่น คือ โปรแกรมการนำเสนอ (Microsoft Power point) เนื้อหาที่ต้องการใช้ภาพเคลื่อนไหว เช่น การบีบน้ำนม

ทำการให้นมบุตร เป็นต้น โดยให้ถ่ายวิดีโอและโหลด มาประกอบในโปรแกรมการนำเสนอโดยให้พยาบาล เป็นผู้สอนเพื่อให้มีการปฏิสัมพันธ์กับสตรีหลังคลอด

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.ศรีสมร ภูมณสกุล ที่กรุณาให้คำปรึกษางานวิจัยและเป็น ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยด้วย ขอขอบ พระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบ เครื่องมือวิจัยอีก 3 ท่าน คือ ผศ.ดร.จุฬารักษ์ กวีวิรัชชัย อาจารย์ชไมพร โนนศรีชัย และอาจารย์ พุ่มพวง จิรากุล

เอกสารอ้างอิง

- กันตพร ยอดไชย, อารีย์วรรณ อ่วมตานี และวิฑูรย์ สังขรักษ์. (2550). ผลของการใช้สื่อวีดิทัศน์ การอาโทะเรื่องหลักการพยาบาลผู้ป่วย โรคหัวใจและหลอดเลือดต่อความรู้ของ นักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. *สงขลา นครินทร์เวชสาร*, 25(6), 531-536.
- จารุวรรณ ก้าวหน้าไกล, พร้อมจิตร์ ห่อนบุญheim, ยุพาพัทธ์ รักษ์มณีวงศ์, อรัญญา ทองก้อน และอัจฉรา ชัญชาญ. (2555). ความเชื่อ เกี่ยวกับอาหารชะล่า (แผลง) ของหญิงหลัง คลอดและครอบครัวในบริบทอีสาน . *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 31(5), 36-50.
- จินตนา ศรีสุพัตพงษ์. (2550). *ปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงหลัง คลอดในเขตจังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา ชุมชน ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- นที เกื้อกูลกิจการ. (2541). *การสอนผู้รับบริการในโรงพยาบาล*. สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
- ณัฐนันท์ เกตุภาค, วิลาวัลย์ พิเชียรเสถียร, อารีวรรณ กลั่นกลิ่น. (2554). ผลของการให้ข้อมูลโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ต่อความรู้และการปฏิบัติของผู้ป่วยในการป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล. *พยาบาลสาร*, 38(3), 98-109.
- พัชรภรณ์ วิริยะประสพโชค และ ศิลปะ ไชยจันทร์. (2555). ประสิทธิภาพของการสอนญาติผู้ป่วยหลังผ่าตัดตาต่อกระจกโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ หอผู้ป่วยโสตศอนสิกและจักษุ โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์, *เชียงรายเวชสาร*, 4(2), 43-53.
- ศศิกันต์ กลละ สุนันทา ยังวนิชเศรษฐ และ โสเพ็ญ ชูนวล. (2551). ผลของการสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์ต่อความรู้ และทักษะการปฏิบัติ การพยาบาลในห้องคลอดของนักศึกษาพยาบาล. *สงขลานครินทร์เวชสาร*, 26(2), 111-120.
- เสาวลักษณ์ ศรีทิพย์ และ พรทิพย์ ชีวะพัฒน์. (2553). ผลของโปรแกรมการสอนต่อความรู้ และพฤติกรรมการตรวจเต้านมด้วยตนเองของสตรีในโรงเรียนฝึกออาชีพ กรุงเทพมหานคร (บ่อนไก่) สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร. *วารสารพยาบาลสาธารณสุข*, 24(1), 78-89.
- สมฤทัย บุญชูดวง, วิภารัตน์ จุฬาสันติกุล, อำพรณ จันทโรกร และวิรัตน์ วศินวงศ์. (2555). ผลการใช้สื่อวีดิทัศน์เรื่องการฝึกหายใจแบบมีประสิทธิภาพเพื่อเตรียมตัวผู้ป่วยก่อนได้รับการรับความรู้สึก, *ศรีนครินทร์เวชสาร*, 27(2), 139 -146.
- สุธัญญา นวลประสิทธิ์, พวงเพชร วุฒิพงศ์ และ กษิรา จันทรมณี. (2553). ผลของการใช้สื่อวีดิทัศน์โปรแกรมการดูแล ตนเองต่อความรู้และความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยตาต่อกระจกและญาติผู้ดูแล. *วารสารสภาการพยาบาล*, 25(2), 78-86.
- สุภาวดี เครือโชติกุล และ สุภาพ ไทยแท้. (2547). การปรับตัวหลังคลอดและความต้องการการพยาบาลของหญิงหลังคลอดครั้งแรก. *วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 16(2), 32-40.
- Ament, L.A. (1990). Maternal Tasks of the Puerperium Reidentified. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, 19(4), 330-335.
- Craven,R.F.,& Himle,C.J.(2007). *Fundamentals of Nursing: Human Health and Function* (5th Edition). Lippincott. Williams & Wilkins.
- Cohen, J. Z. (1998). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. (2nd Edition). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Glass, G.V., McGaw, B.,& Smith, M.L. (1981). *Meta-Analysis in social Research*. Sage: Beverly Hills.